

Η διαπλοκή ενός ελάσσονος ποιητού εν λόγω κι ενός μείζονος Ποιητού της πράξης, στην αυλή του Αλή Πασά Υπό Β. Π. Καραγιάννη

✿ EK ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΕΛΙΔΟΣ

επανάστασης. Ο ήδη ώριμος ιατροφιλόσοφος το 1800 θρήνησε το θάνατο της λίαν αγαπημένης του συζύγου Αναστασίας με θρηνώδη άσματα, Ιαλεμούς (τραγουδία λύπης δηλαδή) τα οποία εκδόθηκαν στη μόνη ποιητική του συλλογή τα «Ποιήματια» το 1817.

«Ω αγαπητόν μου ταίρι/άχολόν μου περιστέρι/και τρυγών ειλικρινής./Φευ! πως είσ' αναπαυμένη/και ως νύμφη στολισμένη/και μ' εμένα δεν πονείς;/Πως έτς' ήσυχα κοιμάσαι,/και τελείως δεν λυπάσαι/της καρδιάς μου την πληγή; // Δίχως σου δεν βλέπω τρόπον/εις τον κύκλο των ανθρώπων/στην ζωή να με κρατή/Θάνατος ο άκαιρός σου/κ' ο πικρός ξεχωρισμός σου/μ' είν' ανίατος πληγή,/όθεν γλίγωρα κ' εμένα/θα δεχθεί καθώς εσένα/η κοινή μας μητηρ γη.»

Μ' αυτή τη συλλογή θεωρείται ο εισαγωγέας της κλαυθμηρικής ρομαντικής και προρομαντικής αυτοπεριγραφικής ποιησης της εποχής με αρχιθρηνο-ιερέα της τον ποιητή Γιουγκ και τις θυρλικές «Νύχτες» τον οποία μιμήθηκε και γνώρισε στα ελληνικά. Ο Σ. Ξαναπαντρεύτηκε τη Μητιώ κόρη του αρχηγέτη των κοζανιτών του διαφωτισμού, πολυμήχανου ιερέα και συγγραφέα Χαρισίου Μεγδάνη, λογία κόρη εκ λογίου πατρός, η οποία μετέφρασε δύο θεατρικά του Κάρολο Γκολντόνι παρακαλώ. Είναι μία από τις πρώτες γυναίκες της νυν Ευρωπαϊκής Ενωσης που μεταφράει κλασικό θέατρο. Σημείωση: Ο Γεώργιος Σακελλάριος ήταν κατά δύο έτη μεγαλύτερος του κυρίου πεθερού του Χαρισίου του ιερομνήμονος. Εγκαταστάθηκε μετά από τις μετοικεσίες στην Ευρώπη (Βιέννη και Πέστη) αλλά και στην ελλαδική μικρή ενδοχώρα (Αμπελάκια, Τσαρίτσανη, Κοζάνη, Καστοριά, Μπεράτι, Νάουσα, Θεσσαλονίκη) ασκών το ιατρικό επάγγελμα και στην Αυλή του Αλή, μισθωτός ιατρός το 1807. Εκεί θεράπευε αυτόν και τους λοιπούς συγγενείς εξ αίματος και εξ ερωτικής συγχυσίας αλλά και τη μούσα γενικώς κι ειδικώς της ποίησης. Είναι ο εισηγητής του Σαίξπηρ στην Ελλάδα αφού μετέφρασε καταλογάδην και λίαν πρόωρα το «Ρωμαίος και Ιουλία», τραγωδία πενταδράματος.

Όμως υπ' αυτές τις περι τον Αλή Πασά συνθήκες βίου του είναι και ο πρώτος που μετέφρασε (εδώ στην κυριολεξία του λόγου) τον Μπάυρον στην Ελλάδα έστω και επί του προφορικού και ακόμα πιο έστω, όχι του ποιητικού. Αλλά και η δεκαπενθήμερη συνύπαρξή τους καθαυτή είναι και η πρώτη επαφή με την ελληνική λογιουσύνη του ώριμου αλλά ελάσσονος ποιητού με το νέο υπό διαμόρφωση μέγα ποιητή στον καιρό του όμως. Στο επίπεδο της πράξης, παρά το έργο, ο Βυρwanισμός ως κατάσταση και ασυνήθη συμπεριφορά ανατακτά περισσότερο τον καθημερινό μοπόεμοκο έως παρεξηγήσεως βίο των βαρεμένων ψυχών και σωμάτων από τα δαιμονικά βέλη είτε του έρωτα πρωτιστως είτε της ποίησης δευτερευόντως είτε της άφησης σε μια σχεδόν αλόγιστη ασωτία ωραιότητας αλλά και πείνας.

Ο Γ. Σ. γενικώς ήταν μια από τις εξέχουσες φυσιογνωμίες της προεπαναστατικής περιόδου στην Ηπειρο την εποχή που ο Μπάυρον τρυπούσε απ' όπου μπορούσε τις εμπνεύσεις του κυρίως με τις έντορες εμπειρίες του. Υπάρχουν έτσι μαζί ο ένας φτασμένος στις συγγαφές και τις επιδόσεις του στην ποίηση ο άλλος μαζεύει εμπειρίες ζωής που σε λίγο θα γίνουν ποιήματα. Εκεί μάλλον άρχισε να γράφει και τις πρώτες στροφές του «Χάρολοντ Τσάλντ» όπως σημειώνει ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος

Παρέκβαση. Η Κοζάνη ως πόλη σημαντική τω καιρώ εκείνω είχε δύο κόμματα, καλή ώρα όπως πάντα στην Ελλάδα, που πάλευαν για την τοπική εξουσία, δηλαδή ποίο θα έχει την εύνοια του κυρίαρχου Αλή Πασά. Εκείνο των Αληφρόνων φίλων του θηρίου –οι ολιγαρχικοί- και των αντιπάλων τους των Δημοκρατικών, ας πούμε. Η περισυλλογή των φόρων με τη νόμιμη παρακράτηση-προμήθεια και η απόδοσή τους, ήταν το διακύβευμα που θα λέγαμε με όρους του σήμερα. Στον τοπικό εμφύλιο νίκησε η αλήφρονη φατρία του Ρούση Κοντουρούση ο δε αρχηγός της αντίπαλης Γ. Αυλιώτης κρεμάστηκε κατά τον τρόπο του Αλή σε μια πλατεία, δηλαδή χωματοαλάνα τής τότε πόλεως, η οποία σήμερα είναι γεμάτη δρόμους ότι την κατέκλυσαν οι οικοδομές και την καταπάτησαν οι πολεοδομίες. Ο νικητής άρχων που γνώριζε λίαν καλώς τις ερωτικές ορξέξεις του θηρίου, τον γιο του Γεώργιο νέο, ωραίο κι ευειδή, φυγάδευσε άρον άρον στην Πέστη για να μην γίνει επιφανές και «διαμπερές» μέλος στο αρσενικό χαρέμι του Αλή. Είναι ο μετέπειτα Γεώργιος Ρουσιάδης επώνυμος λόγιος της ύστερης περιόδου του νεοελληνικού Διαφωτισμού όστις μετέφρασε εμμέτρως κι οικιοκαταλήκτως κάποτε και ομοιοκαταλείκτως, μετά σημαντικών σε όγκο σχολίων, Ομηρο, ήγγον ραψωδίες από την Ιλιάδα και την Οδύσσεια.

Το νεαρό άγγλο ταξιδευτή με το που βρέθηκε στην αυλή του Αλή του 'ρίξαν δίπλα του τον πολυγλώσσο διανοούμενο εκ Κοζάνης Γ. Σακελλάριο. Ηταν ο ποιητής που αναφέρει ο Μπ. στις επιστολές του ως Seculario και εν ταντώ η απάντησή του στον Χομπχάους δια τον πολιτισμόν του Αλή αφού στην αυλή του έχει και ποιητές. Η ποίηση είναι ένδειξη πολιτισμού αναμφισβήτητα. Είτε τη θητεύεις αμέσως ως μείζων θεράπων της είτε ως μειράκιο αυτής θεραπεύσαι (ή νομίζεις) πως αποθεραπεύσαι απ' αυτήν, καταχωρίζεσαι ενώπιον της ιστορίας αλλά και των ανθρώπων, ευγενής και τρυφερά ψυχή και πολιτισμένος εν γένει. Ετσι βρέθηκε στα νερά του συνυπάρχοντας και ιδίως συνταξιδεύοντας στην χώρα της Ηπείρου με άνθρωπο ο οποίος κατείχε την τότε ευρωπαϊκή κουλτούρα. Μελαγχολικός μεν ο πρεσβύτερος και εντελώς έξω διάθεση ο νεότερος, άρα ως ετερόνυμες διαθέσεις βρέθηκαν να έλκονται και να διαπλέκονται. Ο κοζανίτης το ιστορικό του πράγματος το διεξερχόταν καλά, αλλά το ποιητικό του Μπ. προς το παρόν ως ανάπαρκτο, του διέφευγε. Οι συζητήσεις τους μας είναι άγνωστες, αλλά μπορούμε να εικάσουμε ενλόγως ότι περιστρέφονταν γύρω από τις βασικές σταθερές που απασχολούν εν παντί καιρώ και τόπω τους ποιητές. Τη ζωή, τον έρωτα, το χρόνο, το θάνατο, τη ματαιότητα των ανθρωπίνων επιτεύξεων, το ανέφικτο της ανθρωπίνης ευτυχίας, πράγματα δηλαδή ουχί παραδεδεγμένης χρησιμότητας αλλά με τα οποία την καταβρίσκουν οι ποιητές όλου του κόσμου πολύ δε περισσότερο οι Νεοέλληνες του τώρα, των οποίων η εκδοτική ποιητικά πλημμυρίδα είναι ανευμάζευτη και ανεξέλεγκτη. Ο

Κοζανίτης βρισκότανε στις ποιητικές μαύρες του όπως συμπεραίνουμε από τα ποιήματα που έγραφε τότε επηρεασμένος από το Γιούγκ και το θάνατο της συζύγου του. Ολα γύρω του ήταν συνεχώς ίδια, ανούσια, ανόρεχτα. Γράφει στο «Νύξ πρώτη»

Ιδού λοιπόν εις όλα μεταβολή κοινή,
εμέ κι η νύξ κ' η μέρα εις δάκρυα κινεί

Ο μετέπειτα βίος και πολιτεία του Μπ. στην Ελλάδα, τα επόμενα ταξίδια του και περιηγήσεις και η τελική του Ανάληψη μέσα από τους βάλτους και τη γη των ζώντων, στους ουρανούς του τίποτα και στους αιθέρες του αεί, και η κατάταξή του στη χωρία των μαρτύρων της ορθοδόξου ημών πατριδας και μόνον ως πράξη υπήρξε πεδίο λαμπρό άλλων πιο μελετηρών συνανθρώπων καλή ώρα όπως ο κ. Αντ, Μπουσμπούκης στην σκιά του οποίου υπάρχω κι εγώ, αυτό το ωραίο θερμαϊκό δειλινό χωρίς στον ορίζοντα να υπάρχει ίχνος από το καθιερωμένο μπουρνι των βιβλίων. Η μικρή διαπλοκή της πόλεως Κοζάνης, μιας βορειοελληνικής πόλεως στην Τουρκοκρατία με τη μεγάλη Αγγλία στην έδρα των Ιωαννίνων με τους ποιητές και το τύρανο (άλλοι τον λεν και φωτισμένο κ.λπ.) ήταν το θέμα αυτής της αντιεπισημονικής και περισσότερο λογοτεχνικής διεξαγωγής μου. Δεν κόμισα ούτε την κοινότοπη γλαύκα στην θημωνιά της βιβλιογραφίας που δεν ήταν κι ούτε μπορούσε να ήταν στην πρόθεσή μου, αλλά μικρά, κοινά ίχνη επισήμανα αν όχι της διαπλοκής, της παράλληλης παρουσίας και συνάντησης των δύο προσώπων που έμελλαν (δεν το φαντάζονταν εννοείται) να περάσουν ο μεγαλύτερος στην περιορισμένη τοπική διασημότητα κι ο μικρότερος στην παγκόσμια. Τότε. Τώρα; Κοινή η λανθάνουσα μοίρα.

***

Τελευταίο θέλω να σημειώσω το κάπως κοινό, άδοξο τέλος των ποιητών μας. Ο Μπάυρον κι ενώ ήταν πλασμένος για μεγάλα έργα κι ήρθε για ακόμα πιο ευγενικούς σκοπούς στην επαναστατημένη Ελλάδα, πέθανε από ελονοσία στο Μεσολόγγι. Προφανώς εδήχθη υπό κώνωπος φορέα του ιού, που έφερε αυτόν πρόωρα στην αθανασία και στο Ελληνικό χωματο-μαρτυρολόγιο. Μόνο το γεγονός ότι μια εκρηκτική, εφ' όλης της ύλης, προσωπικότητα του διεθνούς όντος στις αρχές του 19ου αι. και στο παγκόσμιο ποιητικό αναλόγιο ένας τους σημαντικούς του διακόνους, χάθηκε στην Ελλάδα ικανοποιώντας ανάγκες της ευγενικής ψυχής του, και μόνον αυτό το συμβάν κάνει το χρώμα terra eroi. Ο Γ. Σακελλάριος περί το τέλος του βίου βρίσκεται στην γενέτειρά του και ασκεί την ιατρική οικει ήτοι στο ξακουστό «σπίτι τσ' γιατρούς» κατά το κοζανικό ενφωνικόν. Τις οθωμανίδες κυρίες και δεσποινίδες που προσέτρεχαν σ' αυτόν, επειδή η πίστη τους δεν επέτρεπε ψαύση του σώματός τους, ακόμα και την ιατρική περηγήση αυτού πάνω τους, έβαζε τη λογία σύζυγό του και τις έψαυε καθ' υπόδειξιν του, κι αυτή αναλόγως έλεγε που σκόνταφτε ή τι το περιεργο ένιωθε. Τελικά αυτός γνωμάτευε και συνταγογραφούσε δια τον αρμόδιον φαρμακοτρίφτη. Τα απογέυματα αργούσε και έπινε τον καφέ του στο ανάγειον ρεμβάζων και περιπλέκων στίχους επί δικαίων και αδικών. Εκεί ήταν που τον τσίμπησε μαύρο έντομο μεγάλο, ένας αριοκούμπανος που προκαλεί στα κατοικίδια ζώα, κυρίως βόδια και γελάδια, οίστρον σχεδόν θανατηφόρο. Δεν του έδωσε τη δέουσα σημασία ο γιατρός κι αυτό το ασημαντο νόσημα έλαβε εκδίκηση για όσες άλλες αρρώστιες θεράπευσε αυτός, και πέρασε τον ποιητή στο επέκεινα, αλίμονο.

Η σημερινή μας μούσα ίσως τους θρηνούσε τοιουτοτρόπως.

*Υπό κώνωπος ελώδους ο Λόρδος κι υπό αγριοκούμπανον ο γιατρός
δηχθέντες ως ποιητές, πήραν άδοξα τη δόξα παραμάσχαλα και δρόμο
Χάθηκαν στον ορίζοντα το άπιαστο σαν του Μπωντλέρ τα
Αλμπατρός
Ούτως αδόκιμα και εγώ σας απασχόλησα με τη λύρα τους στον ώμο.*

Υ.Γ. Στον ισόπεδο υπαίθριο χώρο εκδηλώσεων της Εκθεσης Βιβλίου της παραλίας, διάλεξη εδίδετο περί του Λόρδου Βύρwanος, με αφορμή τα 200 χρόνια από την έλευσή του στην Ελλάδα.

Ο κόσμος περνούσε, κοιτούσε ουδέτερα και συνέχιζε. Ενα πλοιομπαρ φνύαζει προσκαλώντας την πελατεία, κι άλλα δυο τρία αραγμένα λειτουργούσαν ως λικνιζόμενες καφετέριες. Το άγαλμα του Μεγαλέξανδρου (αυτές τις μέρες έχει το γενέθλιά του ο στρατηλάγνος) κοιτούσε αυτό το κάπως «Αδιανόητο τίποτα» (Στ. Ράμφος εκδ. Αρμός).

Σε λίγο μια μελαγχολική και κάπως πένθιμη διαδήλωση περνά («μέσα από τα μάτια») από μπροστά μας. Είναι οι απολυμένοι από το γκουρμέ οינוμαγειρείον BANQUET. Σταματούμε την ομιλία σε ένδειξη σεβασμού ότι οι διαδηλωτές, θύματα του ΔΝΤ, δηλαδή των ευτελών μας κυβερνήσεων, πρέπει να απολαμβάνουν τις τιμές του άγνωστου αγωνιστή. Στα δυτικά απ' όπου ήρθαμε, η δύση πάλευε μεταξύ ημέρας και νύχτας. Δε θα βρέξει και το καθιερωμένο μπουρνι δεν αφήχθη...Τα Ξαναέζησα αυτά ως παρατηρητής («Σκηνές από μια έκθεση βιβλίου» σελ. 95 στο βιβλίο «Οι χάρτες των ονείρων μας» εκδ. Παρέμβαση, 2001) αλλά τώρα και κάπως μέτοχος. Ακούω το τραγούδι “Θεσσαλονικη II” στο σιντί «S/S IONION 1934» από τους αζεπέραστους «Ξέμπαρκους» και φτιάχνομαι αναδρομικά.

*Της Σαλονίκης μοναχά της πρέπει το καράβι.
Να μην τολμήσεις να τη δεις ποτέ από τη στεριά.
Κι αν κάποια στην Καλαμαριά πουκάμισο μου ράβει,
μπορεί να 'ρθω απ' τα πέλαγα με τη φυρνονεριά.*

Στιλπνήν χαράν Πασχάλιον χρονικόν

του Αντώνη Ν. Παπαβασιλείου

*ένεπλήσθημεν τὸ πρῶτὶ τοῦ ἑλέους σου, Κύριε,
καὶ ἠγαλλιάσαμεθα καὶ εὐφράνθημεν*
Ψαλμός 89ος

Conflicting amazements
Christopher Morley

Το αναγνωστικό αυτό ήταν δώρο. Παλιό, φθαρμένο, λαμπερό. Μου δόθηκε παραμονές της Παναγιάς τον περασμένο Αύγουστο στο Βόιο, στην Μπόρσια, μετά από βιβλιοπαρουσίαση στον αλόγυρο του πετροκτίστου σχολείου. «ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε' Δημοτικού» (αυτήν διαπλέει τώρα ο μεγάλος υιός), «Εν Αθήναις 1963». Στο ράφι και το βλέπω, το καμαρώνω, το χαίρομαι. Ανοικτό -από το Μεγάλο Σάββατο- στη σελίδα 180: «ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ» του Αλεξάνδρου Μωραϊτίδη. Εικονογράφησις Αλέξανδρου Αλεξανδράκη και στην κορυφή της σελίδας η υπέροχη διχρωμία, το πράσινο τυπωμένο αριστοτεχνικά να ιστορεί την αναστάσιμη βραδιά, τα πρόσωπα με προσδοκία, «το Μέγα μυστηριακό στερέωμα».

Ξεκίνησε η Μεγάλη Εβδομάδα αντικρίζοντας (Σάββατο του Λαζάρου, μεσημβρία) στο καφεπαντοπωλείο του Ταξιάρχη, το χαρτόκουτο με τις λαμπάδες. Από 1,5 έως και 2,5 ευρώ, δύο-τρία σχέδια μονάχα. Ο νους λαγωνικό έτρεξε στα δικά μου μικράτα: με την σκαλιστή μπλε λαμπάδα προσπαθώντας (ανεπιτυχώς) να φθάσω τον παπαΓιάννη στο «Δεύτε λάβετε φώς». Αποζημιωνόμουν όμως, τάχιστα, με την ανέσπερη μελωδία των αηδονιών (μα και του ψάλτη παππού), με το πασχάλιο φως έξω από τον ΑηΘανάση.

Οι βαφές των αυγών στο διαχωριστικό της κουζίνας να περιμένουν υπομονετικά. Οι γνώριμες ακολουθίες, τα οικεία γράμματα. Το τρίτο αλληλουάριο. Στο παζάρι, οι περδίκες, ενάμιση ευρώ το κεροστόλιστο αυγό. Ευχές και βιβλία και γραφές με τρυφερότητα. Τα ψάρια των Βαΐων στον ταβά της Λευκοπηγής με το σοφό χέρι της μάνας, ποιήματα πραγματικά.

Κάθε μέρα για τον όρθο και σε άλλη εκκλησία. Ναοπεριπλάνηση, που με έφερε στον Άγιο Χριστόφορο την Μεγάλη Παρασκευή. Το χαμηλό ψάλσιμο. Τα σκυλιά να αλυχτούν κι εμείς με τα κίτρινα κεριά και τον επιτάφιο γύρωθε του ναυδδρίου. Ψίκι που σκορπάει φως και ποίηση, κάτω από την πολυάσχολη, γιγαντιαία γέφυρα της Εγνατίας.

Το πηγάδι που μοσχοβόλησε. Φρέαο δεχόμενο ωσάν βωμός τα κόκκινα αυγά και την κοκκίνα της θειά-Σοφούλας.

Για το Μεγάλο Βράδυ στην Ευαγγελίστρια, με τις ανοιχτές πληγές, τις θαμπές οδύνες αλλά και τα λαλούμενα μιας άλλης αυγής, ας μιλήσει ο τριτεξάδελφος από το Αναγνωστικόν. Σωστός βορδονάρης της χαράς που φεγγίζει:

«..Και ηκούοντο ζαηρώς και χαρμοσύνως διασταυρούμενα ως τρελλά πτηνά του λειμώνος κυνηγούμενα απ' εδώ και απ' εκεί.

—Χριστός Ανέστη!

Και αι απαντήσεις επανελάμβανον την γλυκείαν προσφώνησιν αντιφανούσαι:

—Αληθώς Ανέστη! συνοδεύομενι υπό γενναίων τυροβολισμών των ναυτικών ισχυρών όπλων, αν ο αντίλαλος βαρύς και βροντερός εφέρετο διά του ηρεμούντος αιγιαλού προς τα κατασκότεινα βουνά της μακρονήσου Ευβοίας. Κατόπιν όλον εκείνο το Αναστάσιμον φως, όλη εκείνη η χαρά διεσπάρη μέσα εις τους οικίσκους της μικράς πολίχνης, έκαστος των οποίων μετεβλήθη εις ναόν εορτάζοντα με το αχώρταστον Πασχάλιον άσμα, ψαλλόμενον υπό το περίτεχνον τσούγκρισμα των αυγών, το ανέκφραστον χάρμα των παιδιών, άτινα ηγγύπησαν πρώτην φοράν διά την ηδίστην αυτήν απόλαυσιν, την στιλπνήν χαράν, ως το στιλπνόν κέλυφος του Πασχαλινού αυγού».

^[1] των ιστορικοπνευματικών ομιλιών